

ОЛЕГУ МИХАЙЛОВИЧУ ХАЙРУЛІНУ – 50!

10 червня 2017 року свій перший ювілей відзначив **Олег Михайлович Хайрулін** – відомий в Україні та за її межами військовий психолог, відмінний організатор соціально-психологічних служб у силових відомствах нашої держави, старший науковий співробітник кафедри морально-психологічного забезпечення діяльності військ (сил) гуманітарного інституту Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського (з вересня 2015 р.), генерал-майор запасу, кандидат психологічних наук, науковий кореспондент НДІ методології та освітології Тернопільського національного економічного університету, постійний автор і член редакційної колегії журналу “Психологія і суспільство”.

Народився О.М. Хайрулін 10 червня 1967 року у м. Рівне, Україна, в родині військовослужбовця. Батьки – відомі й шановані особистості, насамперед своєю багаторічною відданою працею на благо України. Мати – Василина Миколаївна – добре відома серед освітян і педагогів, адже майже три десятиліття очолює нею ж виплеканий Український коледж імені Василя Сухомлинського (м. Київ), член-кореспондент НАПН України, кандидат педагогічних наук, батько – Михайло Григорович – добре знаний серед професійних військовослужбовців, котрі досягнули

особливості і тонкощі хіміко-бактеріологічної зброї, пройшовши славний шлях від лейтенанта до генерал-майора Збройних Сил України.

Після закінчення з відзнакою Свердловського вищого військово-політичного танково-артилерійського училища у 1988 році свою професійну діяльність Олег Михайлович розпочав на посаді заступника командира гарматно-артилерійської батареї з політичної частини 11-ї окремої десантно-штурмової бригади Забайкальського військового округу. Водночас у 2001 році закінчив Національну Академію Оборони України та отримав диплом спеціаліста за фахом “військове навчання та виховання” зі спеціалізацією “Соціальна та військова психологія”. Також у цьому ж році пройшов підготовку у Військовій школі лідерства Сен-Жан Королівських Збройних сил Канади (м.

О.М. ХАЙРУЛІН

Монреаль). У підсумку здобув фундаментальний за структурно-функціональним і діяльно-комплексним наповненням досвід військової служби на офіцерських посадах Збройних Сил України, Внутрішніх військ МВС України, Державної прикордонної служби України.

Серед солідного списку найскладніших фахових компетентностей вкажемо на неоціненний досвід О.М. Хайруліна у створенні, налагодженні та керівництві діяльністю відомчих психологічних служб Внутрішніх Військ МВС України (2001–03 роки) та Державної прикордонної

служби України (2004–09 роки). Особисто підготував проекти наказів у галузі психологічного забезпечення зазначених відомств (до 2009 року). Зокрема розробив проекти, а після затвердження та імплементації, забезпечував їх виконання як наступних відомчих нормативних документів Державної прикордонної служби України:

– наказу Адміністрації Державної прикордонної служби України від 15.06.2006 року № 457 “Про затвердження Інструкції про порядок організації та проведення професійно-психологічного відбору кандидатів для проходження військової служби за контрактом на посадах солдатів (матросів), сержантів і старшин у Державній прикордонній службі України” (реєстраційний номер Міністерства юстиції України від 03.07.2006 № 771/12645);

– наказу Адміністрації Державної прикордонної служби України від 14.04.2008 № 318 “Про затвердження Інструкції про порядок організації та проведення психопрофілактичної роботи з персоналом Державної прикордонної служби України” (реєстраційний номер Міністерства юстиції України від 16.07.2008 № 657/15348);

– наказу Адміністрації Державної прикордонної служби України від 06.10.2008 № 829 “Про затвердження Положення про організацію психологічного забезпечення діяльності Державної прикордонної служби України” (реєстраційний номер Міністерства юстиції України від 03.11.2008 № 1068/15759).

З 2009 по 2015 роки ювіляр обіймав посаду заступника начальника Азово-Чорноморського регіонального управління Державної прикордонної служби України по роботі із персоналом.

У будь-якому разі цей, зовні формальний, перелік посадових обов’язків і неозорого кола військово-службових функцій вказує на його винятково ґрунтовну як теоретичну підготовку в царині людинознавства, так і прикладну, суто практичну – соціальну і психологічну. Власне інтегративний вияв це отримало в досвідно вишколених компетентностях у сфері діяльності психологічної служби структури сектору безпеки держави, у відповідній військовій справі, нормотворчій, методичній та освітній роботі, нарешті в безпосередній організації та проведенні заходів психологічного забезпечення продуктивної праці персоналу (тактичного та оперативного-тактичного ступеня, рівня окремого відомства).

З-поміж шерегу особливих професійних завдань та інтересів, що виконані й утілені в життя О.М. Хайруліним у період військової служби вкажемо на: професійно-психологічний відбір персоналу, професіографічну роботу;

фахово-психологічну підготовку персоналу, розробку циклів вправ та тренінгів, проведення відповідних заходів;

психологічний аудит, асесмент професійних колективів, включаючи моделювання та проведення заходів;

реалізацію відомчих психопрофілактичних та психокорекційних програм;

професійну підготовку військовослужбовців, наставництво (супервайзінг) відомчих психологів.

Під час заходів міжнародного співробітництва особисто вивчав досвід організації та проведення психологічної роботи з персоналом збройних та правоохоронних формувань Польщі, Угорщини, Німеччини, Канади, військ НАТО. Закономірно, що Олег Хайрулін воло-

діє компетенціями в роботі з організації та проведення міжнародних проектів технічної допомоги спільно з МОМ (Міжнародна організація з питань міграції) та UNDP (Програма Розвитку ООН), зокрема проектів МОМ HUREMAS-1 та HUREMAS-2 з розвитку людського потенціалу прикордонного відомства і проектів UNDP з питань лідерства і здорової поведінки персоналу структур сектору безпеки держави (Збройні Сили України, Внутрішні війська, Державна прикордонна служба).

У 2013 році О.М. Хайрулін успішно захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук на тему “Психологічна профілактика професійного вигорання військовослужбовців Державної прикордонної служби України”, за спеціальністю 19.00.09 – “Психологія діяльності в особливих умовах”, а в 2015 побачила світ монографія “Психологія професійного вигорання військовослужбовців”, ґрунтовність якої у передніх текстах різнобічно аргументують такі відомі доктори наук, професори, як Андрій Крисоватий, Віталій Панок, Людмила Карамушка, Віктор Москалець, Анатолій Фурман. Фактично вперше на широкому теоретичному та емпіричному матеріалі з’ясовано сутність, зміст та особливості компонентів названого вигорання персоналу Державної прикордонної служби України, запропонована практико зорієнтована, структурно-функціональна модель психологічної профілактики, що охоплює моніторинг оргуправлінського потенціалу цього відомства і його командних ланок, комплекси загальних і спеціальних заходів у роботі з персоналом, умови оптимізації психосоціального клімату в бойових підрозділах прикордонників; водночас описана методологічно виважена система критеріїв, параметрів і психологічних інструментів для ефективного здійснення профілактики профвигорання військовослужбовців, що підвищує як їхню особисту толерантність, так і запобігає виникненню надмірного психогенного напруження під час несення прикордонної служби; у підсумку ґрунтовне підтвердження отримала як програма емпіричного дослідження вигорання, так і експериментальна перевірка на ефективність запропонованої авторської моделі профілактики цього психоемоційного стану у військовослужбовців ДПС України.

О.М. Хайрулін на сьогодні є автором 30 наукових праць. Його особисті інтереси зосереджуються у таких науково-дисциплінарних напрямках й/або видах інтелектуального практикування, як організаційна психологія, психологія діяльності у VUCA-умовах (пси-

хологія проксі-війни (ірегулярної, гібридної війни), методологія та психологія гри, кризова психологія (психологія кризових станів), аналітична психологія К.-Г. Юнга, контр-психологічна робота (психологічна протидія), професіографія та професійно-психологічний відбір персоналу, прикладний моніторинг психологічних (особистісних та організаційних) ризиків, МВТІ-технологія, історія та філософія Китаю, прикладне методологування, спорт.

Від початку науково-дослідної діяльності Олег Хайрулін позиціонує себе як представник психологічної школи А.В. Фурмана, займаючи важливу проблемно-тематичну нішу в осмисленні та розробці найскладніших завдань забезпечення якісного психологічного супроводу професійного виконання військової служби у силових структурах української держави.

О.М. Хайрулін нагороджений 14-ма відомчими відзнаками Державної прикордонної служби України, МВС України, Збройних Сил України, Служби зовнішньої розвідки України.

Редакція нашого журналу вітає Олега Михайловича Хайруліна із славним ювілеєм і бажає йому наснаги, любові і мудрості на тернистих дорогах пошуку наукової істини, світлих перемог і Божого благословення на шляху до соціальної та особистісної самореалізації, міцного здоров'я і довголіття батькам – Михайлу Григоровичу і Василю Миколаївну, а також сонячного добра й тотального щастя найріднішим і найдорожчим подругам: дружині Тетяні, доньці Анастасії та онуці Камілі.

Редакція журналу

ТЕОРЕТИКО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗМІСТУ КАТЕГОРІЙНОГО ПОНЯТТЯ “ГРА”

Олег ХАЙРУЛІН

УДК 167.7 : 159.9.01

Oleh Khayrulin THEORETICAL-PSYCHOLOGICAL ANALYSIS OF THE CONTENT OF THE CATEGORICAL CONCEPT “GAME”

Актуальність і головна ідея дослідження. Сучасні умови життєдіяльності людини як на мікро-, так і на макрорівні часто пов'язані із факторами соціального середовища, які їй важко передбачати та спрогнозувати їх зміни через актуальність і динаміку неврівноваженості, мінливості, складності та невизначеності. Науковцями запропоновано поєднувати такі середовищні умови спеціальним поняттям “світ VUCA” (VUCA-world), або простір існування з домінуючими ознаками неврівноваженості (Volatility), мінливості (Uncertainty), складності (Complexity) та невизначеності (Ambiguity) [2; 66; 67].

Сутність сучасного світу VUCA влучно описує один із засновників соціології постмодернізму З. Бауман терміном власного авторства “плинна сучасність” (“liquid moder-

nity”). У контексті оцінки сучасності він обґрунтовує “...засновки для того, щоб вважати “плинність” або “рідкий стан” слухними (дотичними) метафорами, якщо ми бажаємо осягнути характер дійсності здебільшого як новий етап у сучасній історії” [2, с. 8]. Водночас він указує на загальне спричинення для “плинності сучасності”: “У “рідкій сучасності” заправляють ті, хто є найбільш невловимими та вільними для руху без попередження... Капітал спроможний мандрувати швидко та необтяжливо, його невагомість і рухливість перетворилися у головне джерело невпевненості для інших. Це стало сучасним базисом домінування та основним фактором розшарування суспільства” [Там само, с. 131–132].

Такі обставини вимагають від сучасної наукової психології обґрунтованих пропозицій